

TRACTATUS DOGMATICUS

DE DIVINIS SCRIPTURIS

SECTIO I.

DE SACRAE SCRIPTURAE INSPIRATIONE.

CAPUT I.

DE EXISTENTIA SCRIPTURAE INSPIRATAE UNIVERSIM,
ET DE VERA INSPIRATIONIS NOTIONE.

THESIS I.

*Ex Traditione divina veteris Testamenti,
atque ex doctrina Christi ipsius et Apostolorum
libri omnes librorumque partes pertinentes ad s. Scripturam
aequali modo divinae auctoritatis
credi debent.*

« Certo constat, 1°. tempore Christi et Apostolorum penes Synago-
gam existisse collectionem librorum, in qua nonnisi libros divinos a
maioribus acceptos contineri populus Iudaicus universus persuasum
habebat; pariterque constat, 2°. Christum Dominum ipsum Christique
Apostolos hanc Iudaeorum fidem confirmasse ac libros in collectione
nomine *Scripturae*, *Scripturae sacrae*, *Litterarum sacrarum* com-
prehensos tamquam divinos Ecclesiae commendasse. »

Quaerimus de nomine et significatione specifica, tum etiam de re *Scripturae sacrae*. Tria autem proponimus hac thesi demonstranda, a) hoc nomen *Scripturae* apud populum Dei tum ante Christum tum tempore Christi et Apostolorum et in ore Christi ipsius ac Apostolorum fuisse nomen proprium *unius collectionis librorum*, significans auctoritatem sacram solis et omnibus scriptis inhaerentem, quae hoc nomine *Scripturae* comprehenduntur; b) hanc auctoritatem quae nomine *Scripturae sacrae* significabatur, fuisse a Iudaeis creditam libris inesse omnino divinam tamquam *verbo Dei ipsius*; c) hanc ipsam auctoritatem divinam *Scripturae* ut *verbi Dei* Christum ipsum eiusque Apostolos supposuisse et docuisse.

I. Summi momenti est in causa praesenti, ut significatio nominis *Scripturae* apud populum Dei et in ore Christi ac Apostolorum propria *uni soli et toti collectioni* sacrorum librorum bene perspecta habeatur. Si enim certo constant haec duo, a populo Dei, ab ipso Christo Christique Apostolis nomine *Scripturae* fuisse intellecta omnia et sola scripta *unius sacrae collectionis*, et fuisse ipso nomine significatam *auctoritatem sacram*; tum sane ex ipsa revelatione a Christo et ab Apostolis data et confirmata constabit, *hanc sacram auctoritatem*, quae nomine *Scripturae* significatur, inesse omnibus et solis scriptis, quae pertinere demonstrantur ad istam collectionem *Scripturae*.

Est autem ex his ipsis clarum, dum loquimur de *unitate collectionis librorum*, formam unitatis h. e. formalem rationem sub qua omnes isti libri unum constituere intelliguntur, esse ipsam unam in omnibus parem auctoritatem. Probanda itaque in primis nobis est haec *unitas collectionis librorum*, quae nomine proprio *Scripturae* significetur.

1°. Quod spectat existentiam *collectionis* alicuius antiquissimae librorum sacrorum velut in uno corpore iuris religiosi, sequentia animadvertisse sufficit.

a) Aliquos ex libris qui inde a remotissima antiquitate nomine *Scripturarum* veteris Testamenti ab omnibus Christianis designantur, penes Iudaeos diu ante Christum, imo ab ipsa prima librorum origine in *una aliqua collectione* publice recepta existisse, ex ipso librorum scopo qui ex interna eorum indole elucet, manifestum est, quandiu de *collectionis* amplitudine non quaeritur, et de numero librorum qui omnes et soli in ea fuerint comprehensi. Sunt enim saltem plures eorum librorum ita comparati, ut manifesto unum velut corpus constituant destinatum ad usum publicum in tota vita religiosa et civili illius populi. Cf. Exod. XVII. 14; XXIV. 4; Deut. IV. 1-15; XVII. 18. 19; XXVIII. 58-61; XXIX. 20; XXX. 10; XXXI. 9-13. 26. (1);

(1) « Scripsit itaque Moyses *legem hanc* אֶת־הַתּוֹרָה־הַזֶּה וְיָרְדוּ־בָהּ וְעָלְיוּ־בָהּ וְעָלְיוּ־בָהּ וְעָלְיוּ־בָהּ et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam foederis Domini, et cunctis senioribus Israel; praecepitque eis dicens: post septem

1. Reg. X. 25; 3. Reg. II. 3; 4. Reg. XXII. 8. 10. sq.; Dan. IX. 2; 2. Esdr. VII. 8; 1. Mach. I. 59. 60; 2. Mach. II. 13; Luc. IV. 16. sq.; Act. XIII. 15. 27; XV. 21; 2. Cor. III. 14.

b) Mentio simul cum partitione unius totius collectionis occurrit in prologo ad librum Ecclesiastici scripto tertio saeculo ante Christum (1). Partitio ter ibi commemorata est in *Legem, Prophetas, et alios libros*, « qui nobis a parentibus nostris traditi sunt. » Simul satis clare (praesertim in textu graeco) indicatur, totam eam collectionem, « *Legem, Prophetas, ceteraque aliorum librorum,* » tum temporis non solum hebraice sed iam etiam in versione graeca existisse (2). Simillima est collectionis distributio tempore

annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum convenientibus cunctis ex Israel.... leges verba legis huius coram omni Israel... ut audientes discant et timeant Dominum Deum vestrum, et custodiant impleantque omnes sermones legis huius.... Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine atque complevit, praecepit Levitis.... dicens: tollite librum istum **הַתּוֹרָה הַזֶּה** et ponite eum in latere arcae foederis Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. Deut. XXXI. His aliisque locis dum « liber Torah » « omnia praecepta in libro Torah » « foedus scriptum in hoc libro Torah » (XXIX. 20. in textu hebraico) memorantur, non solum Deuteronomium sed totum pentateuchum intelligendum esse, vide in Introductione ad libros V. T. edita a Benedicto Welte P. II. sect. I. c. 1. §. 13. Eadem appellatio etiam latinis patet 1. Mach. I. 59. 60. τα βιβλία του νομου.... βιβλιον διαθηκης (quod apud Iosephum Antiq. XII. c. 5. n. 4. redditur βιβλος ιερα και νομος). In sacra bibliotheca a Nehemia collecta ac tempore Machabaeorum restituta continebantur libri historici, prophetici, et psalmodum: « construens bibliothecam congregavit de regionibus (gr. regibus) libros, et prophetarum, et David, et epistolas regum et de donariis » (καταβαλλομενος βιβλιοθηκην επισυναγαγε τα περι των βασιλευσιν, και προφητων, και τα του Δαυιδ και επιστολας βασιλευσιν περι αναθηματων) 2. Mach. II. 13.

(1) Ex modo, quo describitur Ecclesi. I. summus sacerdos Simon filius Oniae colligunt eruditi, scriptorem libri, qui erat Iesus filius Sirach avus interpretis prologice auctoris, sub hoc sacerdote Simone adhuc superstite vixisse et sacerdotis maiestatem suis vidisse oculis. Ille autem fere certo est Simon I. cognomento Iustus, qui vixit 300. annis ante Christum. Unde liber scriptus fuerit circa annum 290. vel 280. ante Christum; interpretatio ergo simul cum prologo prodierit a nepote circa annum 280.

(2) Memorans interpres difficultatem transferendi libros sacros ex hebraica in aliam linguam ait: οὐ γαρ ἰσθδυναμεῖ αὐτα ἐν ταυτοῖς ἑβραϊ-

Christi in *Legem, Prophetas, et Psalmos* Matth. XXII. 40; Luc. XXIV. 27. 44.

Pariter apud Philonem Iudaeum (de vita contemplativa ed. Francofurth 1691. p. 893.) divisio est in *leges, sermones per prophetas divinitus editos, et hymnos*. Distinctius Iosephus contr. Appion. I. I. n. 8. secundum eandem distributionem numerat libros ipsos. Locum adscribo integrum, quia saepius in sequentibus totum contextum prae oculis habuisse iuvabit. « Apud nos, inquit, nequaquam innumerablest librorum multitudo dissidentium et inter se pugnantium; sed *duo dumtaxat et viginti libri* sunt totius temporis descriptionem continentes, qui merito creduntur divini. Ex his *quinque* quidem sunt Moysis, qui et *leges* continent et humanae generationis traditionem usque ad ipsius (Moysis) obitum.... A Moysis obitu usque ad imperium Artaxerxis regis Persarum post Xerxem *prophetae*, qui Moysi successere, res sua aetate gestas conscripserunt *tredecim libris*; *quatuor* vero reliqui *hymnos* in Deum et praecepta vitae hominum complectuntur. Ab Artaxerxe autem usque ad nostram memoriam sunt quidem singula literis mandata, sed non in aequali auctoritate libri habiti sunt cum praecedentibus, quia non accurate perspecta erat successio prophetarum (διν το μη γενεσθαι την των προφητων ακριβη διαδοχην.) Porro re ipsa manifestum est, quanta nos veneratione libros nostros prosequamur. Cum enim tot iam saecula effluerint, nemo nec adicere quidquam nec ab iis demere aut mutare ausus est. Sed omnibus Iudaeis statim a prima nativitate congenitum est, ut haec scriptura credant Dei dogmata et eis inhaereant ac pro eis, si opus sit, libenter mortem subeant. » Cum hac distributione librorum ad *unam collectionem* pertinentium convenit etiam ea, quae in Talmude ac penes Massoretas et nunc adhuc in Bibliis hebraicis observatur, in *Legem, Prophetas, et Hagiographa*

תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים

σι λεγομενα, και οταν μεταβη εις ἑτεραν γλωσσαν οὐ μονον δε ταυτα (vide licet non solum hic liber ab ipso translatus), ἀλλα και ὁ νομος και αἱ προφηταιαι και τα λοιπα των βιβλων οὐ μικραν ἔχει την διαφοραν ἐν ταυτοῖς λεγομενα.

2°. Unitas collectionis tamquam sacrae bibliothecae se-
iunctae ab omnibus aliis libris minus sacris iam ex diētis intel-
ligi potest. Sed singillatim demonstrandum est id, in quo
cardo praesentis quaestionis versatur, *formam unitatis* a
populo Dei, ab ipso Christo Domino eiusque Apostolis fuisse
constitutam in una pari auctoritate sacra omnium partium
istius collectionis, et formalem rationem sacrae auctoritatis
fuisse expressam nomine *Scripturae* tamquam proprio scri-
ptis omnibus et solis istius sacrae bibliothecae, adeo ut
cuicumque documento nomen *Scripturae* vel huic geminum
tribunatur, hoc ipso designetur ut pars istius unius colle-
ctionis et eminens auctoritate sacra inhaerente huic toti
et soli corpori *Scripturae*.

a) In novo Testamento a Christo et ab Apostolis *libri*
trium classium (*Legis, Prophetarum, Psalmorum*), de qui-
bus diximus, *singulique librorum textus* nomine colectivo
Scripturae, Scripturae sacrae, et formulā citationis *scri-*
ptum est vel aliā aequipollente designantur ita, ut appareat,
esse hoc nomen *proprium* alicuius unius collectionis librorum
notissimae, et esse nomen *excellētia*, quo exors et par omni-
bus illis libris et librorum textibus auctoritas significetur,
ita ut appellatio ipsa per se habeatur velut certum pignus
et ineluctabilis demonstratio veritatis.

α) A Christo Domino et ab Apostolis nomine *Scriptu-*
rae vel *Scripturae sacrae* tamquam auctoritas cui serviat
omnis fidelis intellectus, citantur libri ex singulis classi-
bus plus quam trigiesies, modo nempe ex prima, modo ex
secunda, modo ex tertia classe, eademque *appellatione ex-*
cellētia circiter decies provocatur ad libros sacros in
confuso et sine distinctione. Pariter sub formula aequipol-
lente *scriptum est* indiscriminatim appellatur ad libros di-
versarum classium ferme nonagies. β) In novo Testamento
textus ex diversis classibus simul adferuntur ac si essent
ex uno eodemque libro sub communi formula *Scriptura di-*
cit. « Nonne *Scriptura* dicit: quia ex semine David (Ps.
LXXXVIII. 5; CXXXI. 11.), et de Bethlehem castello
(Mich. V. 2.) venit Christus? » Io. VII. 42. « Continet *scri-*
ptura: ecce pono in Sion lapidem summum angularem,

electum, pretiosum; et qui crederit in eum, non confun-
detur (Is. XXVIII. 16.)... lapis quem reprobaverunt aedi-
ficantes, hic factus est in caput anguli (Ps. CXVII. 22.),
et lapis offensionis et petra scandali » (Is. VIII. 14.) 1. Pet.
II. 6-8. Adferuntur textus ex diversis libris sub formula:
« *una Scriptura, altera Scriptura,* » ut Io. XIX. 36. 37.
Sub formula *scriptum est in Lege* citantur loca ex libris
diversarum classium (1), atque ita nomine *Legis* proprio
uni classi designatur tota collectio Io. X. 34; XII. 34; XV.
25; Rom. III. 19; 1. Cor. XIV. 21. Praeterea γ) discrete
omnes tres classes connumerantur uno communi nomine
Scripturarum Luc. XXIV. 44. 45. coll. 27. et 32. Denique
δ) s. Paulus 2. Tim. III. 15. 16. primum totam collectionem
appellat *sacras litteras* (τα ιερα γραμματα cum articulo),
deinde distributive quemvis librum illius collectionis desi-
gnat ut *Scripturam*, hocque ipso ut eminentem auctoritate
ex inspiratione divina, quae proprietas est ipso nomine *scri-*
pturae significata. De inspiratione et de hoc textu enu-
cleatius postea dicemus; interim vero constat, nomen
Scripturae esse nomen *proprium* designans exsortem et
auctoritate eximiam collectionem librorum velut unum to-
tum, in quo comprehensi libri omnes librorumque singuli;
textus sunt *Scriptura*; et quia sunt partes aut singularia
dicta *Scripturae*, propterea eis omnibus assertur una ea-
demque auctoritas nomine *Scripturae* designata.

Exstabat igitur tempore Christi et Apostolorum *una*
collectio librorum sacrorum, cuius unitatis ratio formalis
non aliunde repetitur quam ab *una auctoritate* in toto et in
omnibus partibus; hancque ipsam inhaerentem auctori-
tatem sacram nomen *Scriptura* in ore Christi et Apostolorum
significat.

(1) Ita fit etiam a recentioribus magistris Indaeorum e. g. in Tra-
ctatu Sanhedrin (de Indiciis) fol. 91. col. 2: « dixit R. Iosua, quomodo
probatur resurrectio mortuorum *ex Lege*? Quia dicitur Ps. LXXXIV. 5.
non laudaverunt, sed laudabant te. Dixit R. Chaiā, dixisse R. Iohanam:
quomodo probatur resurrectio mortuorum *ex Lege*? Quia dicitur Is. LII. 8.
simul laudabant, oculo ad oculum videbant » (Wetsten. ad. Io. X. 34.).
Cf. s. Hilar. in Psalm. prolog. n. 8.

b) Quoniam Christus Dominus et Apostoli fidem Iudaeorum de Scripturis sacris supposuerunt et confirmaverunt ut veram, possumus ad ipsam doctrinam evangelicam et apostolicam distinctivam intelligendam inquirere, quid Iudaei de unitate et auctoritate *Scripturae sacrae* tempore quo Christus et Apostoli eorum fidem in hoc capite ratam habebant ac approbabant, senserint et crediderint; haec enim ipsa erit fides confirmata et Ecclesiae tradita ab ipso Christo et Apostolis. Assumemus expositionem istius persuasionis Iudaeorum tum Hellenistarum ex Philone tum Palaestinensium ex Iosepho.

Philo in usu continuo et amplissimo sacrorum librorum qui est in eius operibus, indiscriminatim sive ad omnes sive ad singulos appellat ut ad *Scripturas sacras, libros sacros, sacrum sermonem, sacratissimam litteram, propheticum sermonem, prophetica dicta, oraculum, dicta sanctius edita, eloquium Dei* ἱερας γραφας, ἱερας βιβλους, ἱερον λογον, ἱερωτατον γραμμα, προφητικον λογον, προφητικα ρηματα, χρησμον, το χρησθεν, τα ἱεροφαντησθεντα, λογιον του θεου (Eichhorn Repertor. T. V. p. 241-246.). Eodem modo Iosephus appellat *sacros libros, illos sacrarum Scripturarum libros, sacras litteras* ἱερας βιβλους, τας των ἱερων γραφων βιβλους, ἱερα γραμματα (Antiquit. praefat. p. 5; l. III. c. 5. n. 2; l. IV. c. 8. n. 48; l. X. c. 4. n. 2; contr. Appion. l. II. c. 4. ed. Haverkamp). Similiter (ut in N. T. fieri vidimus) quae sunt in libris Moysis et in libris Regum, comprehendit sub communi formula, « ita scriptum esse in sacris libris » Antiq. IX. c. 2. n. 2. Auctoritatem libri Iosue vindicat, quia est « inter libros in templo servatos » Antiq. V. c. 1. n. 17; auctoritatem libri Danielis, quia est « in sacris Scripturis » Antiq. X. c. 10. n. 3. Manifesto autem Philo et Iosephus non aliud exprimunt quam communem fidem populi Iudaici; atque adeo ex doctrina Synagogae a Christo et ab Apostolis confirmata nullum est dubium de unitate collectionis, quatenus par est et exors auctoritas omnium librorum, qui nomine *Scripturae* comprehenduntur. Quae igitur dicuntur et probantur de auctoritate *Scripturae* universim vel de libris *Scripturae* singulis, ea demonstrant

auctoritatem totius collectionis omniumque librorum et omnium partium ad *Scripturam* pertinentium.

II. Diximus de unitate *Scripturarum*, et de sacra eis insita auctoritate tamquam *unitatis forma*; sed quae sit et quanta haec auctoritas significata ipsis nominibus *Scriptura, Scriptura sacra, sacrae litterae*, nondum est explicatum. Huius rei declarationem paulatim sequentibus sibus perficiemus. Nunc dicimus, in fide populi Iudaici quam Christus Dominus et Apostoli confirmarunt, creditam fuisse, ut dogma fundamentale, *auctoritatem omnino divinam* *Scripturae*.

Inquiremus hanc fidem Synagogae iterum ex Iosepho et Philone; neque enim inter Iudaeos illius aetatis certiores testes nobis supersunt. Prior Palaestinensis ex genere sacerdotali, alter Iudaeus Hellenista evidenter ita loquuntur ubique, ut circa hoc caput non suam opinionem privatam, sed notoriam et publicam totius populi fidem proponere intelligantur.

Ipsae perpetuae appellationes *Scripturae sacrae, librorum sacrorum, librorum Scripturae* atque aliae, quas paullo ante commemoravimus, et modus provocandi ad eas *Scripturas* tamquam ad divinum corpus iuris iam satis demonstrant, habitos fuisse libros auctoritatis prorsus divinae. Potest tamen propria vis et significatio, qua constanter hisce nominibus excellentiae eos libros designant, ulterius determinari disertis testimoniis.

a) Testimonium Iosephi, cuius verba supra citavimus ex l. I. n. 8. contr. Appionem, ad haec revocatur. α) Eos libros, ait, tam didacticos et historicos quam propheticos non a se solum sed a suo populo credi et merito credi *divinos* (τα δικαιως θεια πιστευμενα); esse Iudaeis omnibus velut congenitum credere hos libros et horum librorum doctrinam *divina dogmata*, ita ut pro hac fide prompto animo mortem oppetant. β) Haec divinitas ex eo repetitur, quod libri illi omnes scripti sunt *a prophetis ex inspiratione divina*, nec ullis aliis quam prophetarum libris in ea collectione poterat esse locus. Postquam l. c. contr. Appion. n. 6. 7. dixit, solis « sacerdotibus et prophetis » penes Israelitas fuisse

munus scribendi historiam populi, sacerdotale autem genus semper servari impermixtum, concludit: « neque scribere omnibus fas erat, nec ulla in scriptis est discrepantia; sed *solis prophetis* (1), qui antiquissima quidem et veterrima *ex inspiratione divina* (κατα την ἐπιπνευσιν την ἀπο του θεου) didicerunt, res vero sui temporis clare descriperunt » (cf. Aug. Civ. Dei XVIII. c. 41.). Unde γ) nefas est in illis libris quidquam addere vel demere vel mutare. δ) Hanc fidem et venerationem erga divinos libros servant Iudaei, quatenus manifesta est et perspecta successio prophetarum, qui tum libros scripserunt tum eosdem universo populo tradiderunt.

b) Philo tum modo, quo Scripturis utitur fere semper mystico, demonstrat suae gentis fidem de earum divinitate; tum etiam diserte et frequenter docet, eos libros scriptos esse *a prophetis*, « quorum ore pater universorum oracula edidit » (de profugis p. 479.); « qui in persona Dei oracula ediderunt inspirati » (de Cherubim p. 116); « qui locuti sunt numine inspirati » (de confus. linguar. p. 326.). Quae quidem omnia non solum ad sermones ore prolatos, sed ad ipsa scripta referuntur; unde haec scripta appellat « eximia oracula prophetico ore edita » (de nomin. mutat. p. 1066.). Locus insignis Philonis ad rem praesentem est l. III. de vita Moysis p. 658. 659, ubi libros a LXX. interpretibus in graecam linguam translatos appellat « leges ex oraculis acceptas, in quibus nefas sit (in versione instituenda) quidquam vel demere vel apponere vel transponere. » Hinc ait necesse fuisse, ut LXX. interpretes in vertendis illis libris et ipsi *prophetaverint*: « quasi numine correpti *propheta-bant* non alii alia, sed omnes eadem nomina et verba quasi quopiam invisibiliter singulis dictante » (2). Historiam in-

(1) Notio prophetae non solum est specifica, quam indicat etymologia vocis graecae, futura praenuntiantis, sed multo frequentius generica hominis loquentis, agentis, scribentis sub supernaturali extraordinaria operatione et inspiratione Dei ad divina consilia divinasque voluntates manifestandas hominibus, ut clarius indicat ipsum nomen hebraicum נביא cf. P. Patrizi in Evang. l. III. dissert. 13. n. 12.

(2) Eadem quae Philo, narrat de inspiratione LXX. interpretum

terpretationis Philo habet ex Aristeo (vide in Bibl. Gal-landi T. II.); sed fama illa de modo interpretandi si vera non sit, originem non aliunde habere potuit quam ex communi fide totius populi de divinitate verbi scripti in istis libris. Ne minoris dignitatis et auctoritatis existimaretur versio prae textu hebraico, Hellenistis videbatur necessarium supponere, non minus interpretes quam primos scriptores *prophetando* scripsisse. Nimirum sicut textus originalis communi fide populi Dei credebatur *prophetia*, ita ipsa versio vel erat vel ab Hellenistis supponebatur esse *prophetica* in significatione vocis generica, de qua diximus. Etiamsi ergo veritas famae de inspiratione interpretum negari possit, testimonium de fide communi populi Dei

eamque ex divinitate ss. Scripturarum deducunt Patres bene multi, Iustinus cohort. ad Graec. n. 13; Iren. III. c. 21. al. 25; Clemens Alex. Strom. l. p. 342; Hilarius in Pss. praefat. n. 8; Cyrillus Hierosol. catech. IV. n. 34; Epiphanius de mensur. et ponder. c. 6; Augustinus Civ. Dei XVIII. c. 42. 43; Theodoretus in Pss. praefat. T. I. p. 396; Olympiodorus Cate-na in Job proem. ed. Patr. Tanii; Chronicon Paschale ed. Paris p. 172; Georg. Syncellus Chronograph. ed. Venet. p. 216. 217.

« Nec mirum, ait Clemens Alexand. l. c., inspiratione Dei qui prophetiam dederat, etiam interpretationem tamquam prophetiam graecam esse effectam. » Augustinus vero ibi c. 42. post expositam interpretum inspirationem: « tam mirabile Dei munus acceperant, inquit, ut illarum Scripturarum non tamquam humanarum sed, sicut erant, tamquam divinarum etiam isto modo commendaretur auctoritas credituris quandoque gentibus profutura. » Sequenti capite 43. declarat, quam facili negotio ita conciliari queat discrepantia inter textum graecum et hebraicum. « Quidquid est in hebraeis codicibus, et non est apud interpretes Septuaginta, noluit ea per istos sed per illos prophetas Dei Spiritus dicere. Quidquid vero est apud Septuaginta, in hebraeis autem codicibus non est, per istos ea maluit quam per illos idem Spiritus dicere, sic ostendens utrosque fuisse prophetas. » Qui hanc opinionem voluerit tueri, poterit praeter sententiam Patrum in subsidium vocare, quod a) circa hoc tempus a primis Ptolomaeis usque ad posteriora tempora Machabaeica (sub Ioanne Hircano I. vel eius filiis cf. 2. Mach. I. 10.) plures fuerunt inspirati ad scribendos libros, ut Iesus Sirach, scriptor libri Sapientiae, scriptores primi et secundi libri Mach. et plurium Psalmorum; quod b) certum est, editionem graecam fuisse adhibitam et non raro eius lectiones diversas a textu hebraico adoptatas ab ipsis Apostolis, atque ab eisdem libros sacros in ea editione et cum multis lectionibus diversis ab hebraica fuisse ut *Scripturas inspiratas* Ecclesiae traditos.

quoad inspirationem ipsius primae scriptionis librorum, ex qua fama illa originem habet, manet integrum ac indubitatum.

Nondum quaerimus hoc loco de specifica notione inspirationis; interim tamen ex dictis evidens est, Iudaeos tempore Christi et Apostolorum communi fide *sacram Scripturam*, ac proinde libros omnes in ea comprehensos et librorum partes (cf. n. I.) credidisse documenta scripta sub operatione Dei supernaturali ita, ut infallibiliter contineant verbum Dei, et documenta sint non humana sed divina, quibus credens ipsi Deo credat.

III. Hanc de dignitate et auctoritate Scripturae in populo Iudaico fidem, quae totam eius religiosam, politicam et domesticam vitam regebat ac sustentabat (cf. I. Mach. XII. 9.), Christus Dominus ipse et eius Apostoli non modo non improbant vel corrigunt; sed immo dum ex una parte a Iudaeis ita credi et sentiri vel supponunt in usu ipso Scripturarum vel diserte testantur (Io. V. 39.), ex parte altera ipsi fidem eandem confirmant, et cum ea totam suam institutionem connectunt.

1°. Confirmat Christus ipse, dum ad easdem Scripturas appellat tamquam ad testificationem non humanam sed divinam et auctoritatis supremae ac infallibilis contra Iudaeos incredulos. « Ego autem non ab homine testimonium accipio..... Ego autem habeo testimonium maius Ioanne. » Hoc testimonium maius adfert triplex, opera quae dedit ei Pater ut perficeret ea, vocem Patris, *Scripturas*. Hoc tertium testimonium pluribus declarat. « Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere; et illae sunt, quae testimonium perhibent de me... Si autem illius (Mosis) litteris non creditis, quomodo verbis meis creditis? » Io. V. 34-47. Vide Io. X. 34. 35; Matth. XXI. 42. 43; XXII. 29. 31. etc. Utitur eisdem Scripturis tamquam instrumentis irrefragabilis auctoritatis ad instituendos discipulos fideles; inculcat necessitatem, ut impleantur Scripturae Matth. XXIV. 15; XXVI. 24. 31. 54; Luc. IV. 21; XVI. 29. 31; XVIII. 31; XXIV. 26. 27; Io. XIII. 18. Ipsi tentatori opponit sententias Scripturae (*scriptum est*) Matth. IV. 4. 7. 10.

2°. Confirmant eandem fidem Apostoli usu amplissimo, quo Scripturam adhibent tamquam instrumentum divinae doctrinae et divinae auctoritatis. Ex testificatione enim et auctoritate Scripturae probant divinam missionem et dignitatem Christi ipsius, et suae doctrinae ac praedicationis auctoritatem divinitatemque; quod sane aliis quam divinis testimoniis efficere nec poterant nec volebant. Quam late sese porrigat hic usus Scripturarum, patet vel ex solis citandi formulis *Scriptura dicit, Scriptura continet, scriptum est* etc. quae in N. T. longe plus quam centies occurrunt. Ut vis intelligatur argumenti, quod ex amplissimo hoc usu dicitur, is considerandus est in triplici forma.

a) Apostoli adhibent Scripturas *sensu litterali* tamquam verbum Dei (cf. Marc. VII. 13. coll. 10; Rom. III. 2), cui serviat omnis intellectus, quodque non vi argumentorum, sed sola sua insita auctoritate valeat; ita ut argumentum divinae et revelatae veritatis et tota vis demonstrationis constituatur in formulis: *Scriptura dicit, scriptum est* Act. I. 16; III. 18, 21; VIII. 32. sqq.; XV. 15; XVII. 2; XVIII. 28; Rom. I. 2; III. 10. sqq.; IV. 23; IX. 17; X. 11; XV. 4; 1. Cor. XV. 3. 4; Gal. III. 8.

b) Utuntur Scripturarum textibus frequentissime secundum *sensum typicum* tamquam non minus verum et auctoritate verbi Dei efficacem ad probationes, quam est sensus litteralis Matth. II. 15. coll. Ps. XI. 1; Matth. XIII. 35. coll. Ps. LXXVII. 2; Io. XIII. 18. coll. Ps. XL. 10; Io. XIX. 36. coll. Exod. XII. 46; Act. I. 16. 20. coll. Ps. LXVIII. 26; CVIII. 8; Gal. IV. 22. 24; Heb. II. 13. coll. Is. VIII. 17. 18. At dum hac significatione typica ad exemplum Christi ipsius verba Scripturarum adhibent Apostoli, eo ipso supponunt et proponunt eas ut librum divinum, quia constat ex ipsa natura sensus typici, solum Deum posse esse auctorem. « Spirituales sensus sacrae Scripturae accipitur ex hoc, inquit s. Thomas, quod res cursum suum peragentes significant aliquid aliud, quod per spirituales sensum accipitur. Sic autem ordinantur res in cursu suo, ut ex eis talis sensus possit accipi, quod eius solius est, qui sua providentia res gubernat, qui solus Deus est..... Unde in

nulla scientia, humana industria inventa, proprie loquendo potest inveniri nisi literalis sensus, sed solum in ista Scriptura, cuius Spiritus Sanctus est auctor, homo vero instrumentum » S. Th. Quodlib. VII. a. 16. cf. 1. q. 1. a. 10; cl. P. Patrizi Instit. de Interpret. Scriptur. c. 8; c. 9. a. 4; c. 10. a. 1. Insuper modo ipso, quo Apostoli absque declaratione et praeparatione hoc interpretandi genus adhibent, supponunt et approbant certam persuasionem ac fidem tam in Iudaeis quam in primis Christianis, contineri in Scriptura huiusmodi sensus typicos, proindeque supponunt et confirmant fidem de Scripturae divinitate, cum haec sit primum fundamentum sensus typici.

c) Demonstrant Apostoli, ad exemplum Christi ipsius, Scripturarum divinitatem *argumentandi ratione*, qua eis utuntur. Singulas enim quandoque voces et phrases incidentes urgent tamquam auctoritatem divinam ad gravissimam quaeque demonstranda. Generatim Christus Dominus ipse enuntiat principium: « donec transeat coelum et terra, *iota unum aut unus apex* non praeteribit a lege, donec omnia fiant » Matth. V. 18; Luc. XVI. 17. Huic principio innixae argumentationes Apostolorum passim occurrunt. Colligunt veritates fundamentales ac proponunt ut revelationem demonstratam ex particula *adhuc semel* Heb. XII. 17; ex adiecto *novum Testamentum* ib. VIII. 8. coll. 13; ex nominibus *Melchisedech, Salem*, et ex ommissa huius regis genealogia ib. VII. 2. 3; ex numero singulari in *semine tuo* Gal. III. 16; ex adiectivo *fidelia* *πιστα*: « dabo vobis sancta (1) *David fidelia* » Act. XIII. 34. Cf. Matth. XXII. 32. 43. coll. Marc. XII. 36; 1. Cor. IX. 9. 10. coll. 1. Tim. V. 18. Atqui talis argumentandi ratio in rebus gravissimis evidenter supponit et declarat sententiam de suprema auctoritate et de divinitate instrumenti. Christus ergo ipse et Christi Apostoli fidem, quam de hac librorum collectione penes Iudaeos fuisse vidimus, multipliciter usu ipso horum librorum confirmarunt; nec ergo potest divina

(1) In textu hebraico Is. LV. 3. nunc est: *הַקְּדוֹי יְהוָה הַנְּאֻמִּים*
gratias David fideles. Legerant LXX. probabiliter הַקְּדוֹי seu הַסְּדוֹי

auctoritas librorum omnium et partium librorum, quibuscumque nomen proprium *Scripturae* competit, vocari in dubium, quin Christi ipsius et Apostolorum auctoritati et manifestae doctrinae contradicatur.

THESIS II.

Libri Scripturae inspirati sunt ita, ut Deus sit librorum auctor.

« Cum libri non una sed pluribus rationibus divini dici queant; ex doctrina catholica tam in scriptis apostolicis quam in perpetua Traditione conservata, Scripturae credi debent *divinae* eo, quod sunt *Libri Dei et Deus est librorum auctor* per suam supernaturalem actionem in conscriptores humanos, quae usu ecclesiastico ex ipsis Scripturis derivato *inspiratio* dicitur. »

I. Divinus potest dici liber a) *ratione materiae*, quod doctrinam continet divinitus revelatam sive ipsi scriptori sive aliis, quamvis scriptio illius doctrinae ex humana solum opera et industria profecta sit. Potest b) liber dici divinus *ratione modi scribendi sub assistentia* supernaturali Spiritus Sancti infallibiliter tantummodo *errorem praecavente* in iis saltem, quae ad scopum libri principem pertinent, quamvis ceterum scriptio ita sit ex mente, voluntate et opera humana, ut ipse homo scribens censi debeat princeps in suo ordine auctor libri. c) Liber divinus est sensu strictiori *ratione scriptiois, quae sit efficienter a Deo* per hominem, in quem operetur ad scribendum et in scribendo ita, ut Deus ipse princeps *auctor libri* sensu proprio huius vocabuli censi debeat. Haec supernaturalis et extraordinaria Dei operatio dicitur *inspiratio*.

Dicimus in thesi, Scripturas non solum primo et secundo sed etiam tertio modo, qui duos priores includit, secundum doctrinam catholicam credendas esse *divinas*.

Sane haec sententia, *Deus est auctor librorum sacrae Scripturae*, solemnibus iudiciis ab Ecclesia est proposita et declarata. In Concilio Florentino decretum pro Iacobitis (cf. Pallavic. Hist. Conc. Trid. I. VI. c. 11. n. 15.) ita habet. « Firmissime credit, profitetur et praedicat (sacrosancta Romana Ecclesia) unum verum Deum, Patrem et Filium

et Spiritum Sanctum esse omnium visibilium et invisibilium creatorem... Unum atque eundem *Deum veteris et novi Testamenti, hoc est Legis et Prophetarum atque Evangelii proficitur auctorem, quoniam eodem Spiritu Sancto inspirante utriusque Testamenti sancti locuti sunt*, quorum libros suscipit et veneratur, qui titulis sequentibus continentur » (enumerantur omnes libri canonici). Hanc definitionem repetit Concilium Trid. sess. IV. « Omnes libros tam veteris quam novi Testamenti, *cum utriusque unus Deus sit auctor...* (s. synodus) suscipit et veneratur... Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt et in veteri vulgata latina editione habentur, *pro sacris et canonicis* non susceperit... anathema sit. » Si cui videatur ambiguum, quo sensu hic dicatur *Deus auctor utriusque Testamenti*, attendat ad contextum et conferat decretum Florentinum, quod Patres Tridentini in sua definitione secuti sunt, ut constat ex historia Concilii (Pallavic. l. c.). In contextu incisum, « cum utriusque Testamenti unus Deus sit auctor, » continet rationem, cur libri utriusque Testamenti a Concilio suscipiantur pro sacris et canonicis. Atqui haec solum potest esse ratio ad suscipiendos libros, quatenus Deus vel directe dicitur auctor *librorum* utriusque Testamenti, vel dicitur auctor omnium *institutorum* utriusque Testamenti generatim et in his inclusive *etiam librorum*. Ergo uno vel altero sensu a Concilio Deus declaratur auctor librorum. In Concilio autem Florentino, ad cuius normam decretum Tridentinum conformatum est, locutio « Deus est auctor utriusque Testamenti, » deserte declaratur in hunc sensum, ut intelligatur auctor *librorum* utriusque Testamenti; neque enim explicatio adnexa, « i. e. auctor *Legis, Prophetarum atque Evangelii*, » alium sensum admittit, quod quidem evidens est praesertim ex secundo termino, ubi Deus dicitur « auctor *Prophetarum*, » et ex modo, quo auctor esse dicitur in ultimo inciso: « quoniam eodem Spiritu Sancto inspirante utriusque Testamenti sancti locuti sunt, quorum libros suscipit (Ecclesia). » Per verbum *locuti sunt* desumptum ex 2. Pet. I. 21. cum possit in-

telligi locutio ore aut scripto edita, significari a Concilio locutionem scriptam patet ex contextu. Eandem fidem (appellationibus classium librorum paulisper mutatis) continet symbolum professionis catholicae Graecis propositum et in Concilio Lugdunensi II. a Michaele eorum Imperatore oblatum saeculo XIII; huic gemina professio saeculo XI. a Leone IX. missa est ad Petrum Episcopum Antiochenum (Hard. T. VI. P. I. p. 954.); saeculo IV. in Concilio Charthaginensi IV. (seu potius in antiqua collectione canonum) professio praescripta Episcopis consecrandis (Hard. I. p. 978.), quae adhuc nunc ab Episcopis in sua consecratione editur. Formula in his omnibus documentis est: « credo (credimus) etiam novi et veteris Testamenti, *Legis et Prophetarum et Apostolorum unum esse auctorem Deum et Dominum omnipotentem.* » Brevius sed eodem sensu dicitur in professione ab haeresi Waldensium redeuntibus praescripta ab Innocentio III: « novi et veteris Testamenti unum eundem auctorem esse Dominum credimus. » Nunc haec fidei doctrina explicite et verbis disertis definita est ab oecumenico Concilio Vaticano. « Eos vero (veteris et novi Testamenti libros integros cum omnibus suis partibus) Ecclesia pro sacris et canonicis habet... propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti *Deum habent auctorem*, atque ut tales Ecclesiae traditi sunt » Constit. *Dei Filius* cap. 2.

Formula igitur, *Deus est auctor librorum Scripturae sacrae*, dogmatica est ad exprimendum modum, quo Scriptura haberi debeat *divina*.

II. Iam in quaestione altera, *quomodo* haec fidei doctrina contineatur in revelatione, primum dicimus, hanc esse doctrinam Christi ipsius et Apostolorum, ut exhibetur in scriptis evangelicis et apostolicis. Argumentum ex hisce scriptis adferimus triplex, ex confirmatione scilicet fidei Iudaeorum quoad hoc caput saepe repetita a Christo et ab Apostolis, ex modo citandi Scripturas, ex declaratione diserta.

1°. Si expendantur ea, quae ex Iosepho et Philone prolata sunt in thesi antecedenti n. II, evidens erit, hanc fuisse communem fidem ac professionem gentis Iudaicae tempore

Christi et Apostolorum, scriptores librorum sacrorum in scribendo fuisse sub divina supernaturali actione ita, ut non modo doctrina et res scriptae censi debeant divinitus propositae, sed etiam scriptio rerum tribuenda sit principaliter operationi Dei in homine et per hominem agentis. Tam Iosephus quam Philo ex fide certissima suae gentis sive in Palaestina sive inter alios populos constitutae testantur, libros sacros haberi *scriptos a prophetis per inspirationem*. Notio autem huius *inspirationis ad scribendum* haec erat, ut non solum prophetae acceperint divinitus doctrinam, quam deinde suo Marte conscriberent, sed ut ipsa scriptio esset *per inspirationem divinam*. Id evidenter patet a) ex eo, quod ipsam actionem scribendi appellant prophetiam, *scribere est prophetare*: interpretes LXX. in ss. litteris vertendis, inquit Philo, « quasi numine correpti *prophetabant*. » b) Patet ex modo, quo factam dicunt scriptionem « quasi alio invisibiliter suggerente. » c) Patet ex eo, quod res formaliter ut scriptas adeoque ipsos libros *efficienter* divinae operationi tribuunt; ipsos enim textus scriptos dicunt esse « oracula prophetico ore (1) edita. » Imo d) dum supremam auctoritatem librorum inde repetunt, quod scripti sunt *per prophetas*, eo ipso intelligunt, scriptionem ipsam esse a prophetis *formaliter quatenus prophetae sunt*. Notio autem prophetae est et penes Iudaeos erat hominis non suo nomine suisque viribus naturalibus, sed in persona Dei et per supernaturalem divinum impulsu agentis, loquentis, aut scribentis. « Prophetas sunt interpretes Dei, qui illis utitur tamquam organo ad manifestationem eorum, quae vult, » ait Philo de monarch. I. p. 820; « propheta nihil de suo profert, sed omnia aliena alio

(1) Os propheticum, ubi de libris sermo est, sane non est materialiter intelligendum, sed est expressio metaphorica significans ipsam actionem manifestationis et prolationis idearum per signa sensibilia, quae in libris sunt verba non dicta sed scripta. Ita est « Scriptura praedicta per os David » Act. I. 16; et Zacharias genitor Baptistae « postulant pugilarem scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius » Luc. I. 63. Qua eadem figura dicimus: *ait, inquit, clamat Cicero; loquitur Demosthenes ore rotundo etc.* Os vero *propheticum* est, quatenus manifestatio idearum procedit ex supernaturali Dei actione, quae inspiratio dicitur.

suggerente » Id. l. quis rerum divin. heres p. 517; « propheta est interpret intus suggerente Deo, quae dicenda sunt » Id. de poen. et praem. p. 918. cf. Exod. VII. 1. coll. IV. 16.

In huiusmodi declarationibus distingui debet utique id, quod pertinet ad ipsam essentiam charismatis, sub quo libri scripti esse dicuntur, quod est *charisma prophetiae*, et distingui debent speciales ac accidentales modi charismatis, qui possunt esse varii et salva ipsa rei essentia possunt abesse. Ad essentiam certe pertinet, ut *locutio prophetica* vel (pro re, de qua agitur) *scriptio prophetica* sit ex supernaturali Dei instinctu ita, ut liber vi ipsius charismatis, sub quo scriptus est, contineat *verbum Dei scriptum*, atque adeo Deus per hominem a se inspiratum ad scribendum sit *auctor libri*. Hoc ergo modo Iudaei tempore Christi et Apostolorum libros Scripturales credebant divinos eo, quod eos credebant scriptos sub inspiratione divina et sub *charismate prophetiae* (1). Atqui Christus et Apostoli fidem Iudaeorum de sanctitate et auctoritate Scripturae luculentissime confirmarunt, ut ostendimus in thesi superiori n. III. Ergo ipsius Christi et Apostolorum haec eadem doctrina est.

2°. Christus et Apostoli ipso modo citandi Scripturas docent, textus quos adferunt, habere Deum auctorem, formaliter *quatenus scripti sunt*. Nam a) Deus auctor Scripturae ponitur *in recto*, homo ut instrumentum *in obliquo*.

(1) Ex hac inspirationis notione penes Iudaeos obtinente si praesertim simul conferatur quae indicat Iosephus de modo, quo in libris Scripturae admittendis postulabant *manifestam successionem prophetarum*, et quae scribit de dubiis circa libros editos post Artaxerxem, demonstratur omnino falsa opinio quorundam recentiorum, qui assererunt, omnes libros de rebus sacris vel de historia populi Dei tractantes a Iudaeis accensitos fuisse Scripturis sacris (Movers Loci quidam historiae canonis V. T. illustrati; I. A. Nicks de libro Iudith; cf. Folia trimest. Tubingens. 1855. p. 77). « Omnes libri, ait Movers, qui de rebus divinis, de vita recte instituta, de Iudaeorum historia singulari numinis providentia ordinata, ad institutionem pietatisque excitationem conscripti erant, divinitus inspirati credebantur. » Atqui ex demonstratis longe diversa sunt, quae postulabant Iudaei ad rationem libri inspirati.

«Oportet impleri Scripturam (τὴν γραφὴν ταύτην), quam praedixit Spiritus Sanctus per os David » Act. I. 16; « Domine qui Spiritu Sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti: quare fremuerunt gentes etc. » Ib. IV. 25; « Deus promiserat (evangelium) ante per prophetas in Scripturis sanctis » Rom. I. 2; « Deus terminat (definit) diem in David dicendo etc. » Heb. IV. 7; « dicit Deus, dicit Spiritus Sanctus, contestatur nos Spiritus Sanctus » Heb. I. 6. sq.; III. 7; X. 15. coll. VIII. 8; « dixit (Deus) in quodam loco » Heb. IV. 4. Quod est apud Marc. XII. 26: « non legistis in libro Moysi super rubum (Exod. III. 6.), quomodo dixerit illi Deus inquit: ego sum Deus Abraham » etc.; id apud Matthaeum declaratur Deus dixisse ipsis Iudaeis, ad quos Christus loquebatur. At istis Iudaeis haec verba non sunt dicta, nisi quatenus scripta sunt; ergo *Deus dixit haec verba, quatenus ea scripta sunt, sunt verbum scriptum Dei: « non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis, ego sum Deus Abraham » etc.* Matth. XXII. 31. b) Ordine inverso sed eodem sensu declaratur, scriptorem humanum in Spiritu Sancto dixisse ipsos textus scriptos. « Quomodo David in Spiritu vocat (tempore praesenti, quod non potest intelligi nisi de verbis formaliter ut scriptis) eum Dominum dicens: dixit Dominus Domino meo » etc. Matth. XXII. 43; Marc. XII. 36. Eundem esse sensum hac forma inversa ac quando Deus ponitur in recto, per se constat et apparet ex ultimo hymno Davidis, ubi declarat, quid sibi velit loqui in Spiritu, dicere in Spiritu Sancto: « Spiritus Domini, inquit, locutus est per me, et sermo eius per linguam meam » 2. Reg. XXIII. 2. Denique c) simpliciter Scriptura ponitur pro ipso Deo loquente, quod fieri nequit, nisi quatenus Deus est auctor Scripturae et loquitur per Scripturam. « Providens Scriptura (προvidουσα δε ἡ γραφή) praenuntiavit Abrahæ » Gal. III. 8. His igitur citationum formulis textus Scripturae, formaliter quatenus in Scriptura consignati sunt, tribuntur a Christo et ab Apostolis Deo auctori. Atqui quod valet de divinitate singularum partium Scripturae, valet etiam de omnibus libris et de collectione librorum, quibus competit excellentia designata

nomine proprio Scripturae, Scripturae sacrae (th. I.). Ergo ex doctrina Christi et Apostolorum deducitur, Deum esse auctorem librorum Scripturae.

3°. Conscititur idem ex disertata doctrina apostolica. Locus princeps est 2. Tim. III. 16. « Omnis Scriptura divinitus inspirata » πᾶσα γραφή θεοπνευστος.

Vocabulum θεοπνευστος alibi nusquam occurrit nec in novo Testamento nec apud LXX. interpretes; sed occurrit res ipsa et rei descriptio. Ex huiusmodi ergo locis notionem generalem determinabimus. Propheta dicitur « vir spiritualis » (ἀνθρώπος πνευματικός) אוֹשׁ הַרְיָן Hos. IX. 7. (1), vir Spiritus i. e. vir, qui habet Spiritum et habetur ac agit a Spiritu. Finis et effectus huius actionis Spiritus Sancti in hominem saepe describitur. « Spiritus Dei irruit, insilit in prophetas, » eos « induit » ad hunc finem, ut populo annuntiet Dei voluntatem, Dei consilia. Hinc propheta dicitur esse « velut os Domini, » per quem nempe Deus velut movens per suum instrumentum motum loquitur: « quasi os meum eris » Ierem. XV. 19. cf. Exod. IV. 16. Prophetis dicit Deus: « verba mea in ore tuo » Ierem. I. 9; V. 14. cf. Is. VI. 7; et quae prophetae loquuntur, « os Domini locutum est » Is. LVIII. 14. et alibi. Consequenter quae in virtute Spiritus Sancti loquuntur, ea dicuntur et sunt non hominis verba, sed « verbum Domini » Num. XXIV. 2; 1. Reg. X. 6. 10; 2. Reg. XXIII. 2; Mich. III. 8; Zach. VII. 12; 2. Esd. IX. 30. Hoc igitur proprio sensu passim prophetae dicuntur loqui « in Spiritu Dei », i. e. per Spiritum Dei tanquam causam efficientem. Clarissime 2. Pet. I. 21. loqui voluntate

(1) Locum hunc Hoseae s. Hieronymus et alii intellexerunt de veris prophetis. « Prophetam tibi vere dicentem et prophetantem Spiritu Sancto, stultum et insanum vocabas, iuxta illud quod in Ramoth Galaad principes locuti sunt ad Iehu 4. Reg. IX. 11: quid venit ad te iste venanus? » Hieronym. in h. l. Quidquid vero de hoc censeas, certe nomen vir Spiritus est explicatio seu definitio nominis propheta. Hebraica habent: « venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis; sciet (comperiet) Israël. Propheta (reputatus est vel factus est) stultus, vir Spiritus insanus propter multitudinem iniquitatis tuae, propter magnam praeverbationem » אוֹשׁ הַרְיָן מְשֻׁעַ אִשׁ הַרְיָן

humana opponitur locutioni, quam proferunt sancti Dei homines inspirati sive singulariter moti et acti (εσπορευοι) Spiritu Sancto; exclusio illius prioris et positio huius posterioris constituit propriam rationem inspirationis in homine, et terminative efficit prophetiam. « Non voluntate humana allata est (ήνευθεν) aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati (υπο πνευματος αγιου φερομενοι) locuti sunt sancti Dei homines. »

Ex his satis apparet, inspirationem active esse ipsam supernaturalem actionem Dei in hominem, qua eum evehit, promovet et permovet ad manifestandum seu efferendum id, quod Deus vult; passive esse ipsum statum hominis ita affecti; denique verbum ipsum, quod homo inspiratus effert sive per actionem symbolicam sive per locutionem sive per scriptionem, esse et dici inspiratum terminative, quatenus est effectus divinae operationis et inspirationis activae. Consequenter quando Scriptura ipsa dicitur inspirata, inspiratio seu actio Dei intelligi debet terminative ut causa efficiens Scripturae, et Scriptura ut effectus Dei inspirantis.

Hac notione inspirationis iam demonstrata (1), Paulus Apostolus docens Scripturam esse inspiratam, necessario intelligendus est de supernaturali operatione Dei ad ipsam Scripturam efficiendam seu de inspiratione terminative spectata. Docet itaque Apostolus, Scripturam esse opus et effectum supernaturalis actionis divinae in homines inspiratos, ac proinde Deum per homines inspiratos esse efficientem causam et auctorem Scripturae.

Ad horum quae diximus, veritatem parvi interest, utrum in verbis Pauli terminus divinitus inspirata (θεοπνευστος) sumatur tamquam praedicatum, ut probabilissime in textu graeco (2), an tamquam adiectum subiecto huius proprietatem declarans, ut in versione vulgata: « omnis Scriptura di-

(1) Deduximus generalem notionem inspirationis ex ipsis Scripturis non iam supponendo eas esse instrumentum divinitus inspiratum; sed quatenus in hisce libris doctrina Prophetarum et Apostolorum et Christi ipsius varaciter consignata reperitur. Nulla ergo hic est petitio principii. Cf. Tract. de Traditione th. XXI. n. II.

(2) Πασα γραφη (εστι) θεοπνευστος και ωφελιμος προς διδασκαλιαν κ. λ.

vinitus inspirata utilis est ad docendum » etc. Utrovvis enim modo proprietas quae iam in ipso nomine Scriptura comprehenditur implicite, sive per adiectivum sive per praedicatum explicite affirmatur de eadem Scriptura, esse scilicet inspiratam.

Parvi etiam refert ad rem praesentem, utrum subiectum « omnis Scriptura » sumatur collective pro tota Scriptura, an distributive, ut persuadet phrasia graeca πασα γραφη sine articulo, pro quovis scripto cui nomen Scriptura ut proprium atque ut nomen excellentiae conveniat (cf. th. I.). Priori enim modo immediate tota collectio et proinde omnia in collectione comprehensa dicerentur inspirata, altero modo immediate affirmatur inspiratio (terminative nempe inspiratum esse) de omnibus et singulis, quae habent nomen excellentiae Scriptura; hoc autem nomen, ut constat ex thesi I, proprium est non solum integrae collectioni sed partibus etiam et textibus singulis pertinentibus ad illam collectionem (1). Lege cl. P. Patrizi Commentationem de divinis Scripturis §. V.

III. Doctrina de hac inspiratione Scripturarum, ut Deus librorum sacrorum auctor credi debeat, in perpetua et universali praedicatione ecclesiastica antiquitatis christianae multipliciter proposita et declarata est. Posset ex ipso usu et modo, quo semper et ab omnibus ad Scripturas provocatum est, facile demonstrari, fuisse inde ab aevo apostolico dogma extra controversiam, non solum verbum Dei contineri in Scripturis sed etiam verbum, formaliter ut scriptum, esse ab auctore Deo. Hic tamen disertam

(1) Recole citationum formulas evangelicas et apostolicas. « Nec Scripturam hanc legistis: lapidem quem reprobarerunt » etc. Marc. XII. 10; « impleta est haec Scriptura » (scilicet locus Is. LXI.) Luc. IV. 21; « oportet impleri Scripturam (την γραφην ταυτην), quam praedixit Spiritus Sanctus » (scilicet Ps. CVIII. 8.) Act. I. 16; « locus autem Scripturae erat hic (Is. LIII. 7)... et incipiens a Scriptura ista » Act. VIII. 32. 35. Porro: « interpretabatur in omnibus Scripturis, quae de ipso erant » Luc. XXIV. 27; « ceteras Scripturas » 2. Pet. III. 16. Insuper: « ut Scriptura (ή γραφη) impletur: os non comminetis ex eo; et iterum alia Scriptura dicit: videbunt in quem transixerunt » Io. XIX. 36. 37; « in Elia (3. Reg. XIX.) quid dicit Scriptura? » Rom. XI. 2.

solummodo doctrinam proponemus, quia et luculenta est et adversus omnes exceptiones munitissima. Exhibebimus autem unanimes doctrinam antiquitatis christianae ita, ut non solum res ipsa inspirationis Scripturae auctoritate consensionis universalis demonstretur, *an sit*; sed etiam ex ipsa praedicatione ecclesiasticae proponantur elementa omnia ad distinctam notionem inspirationis librorum, quantum eam assequi possumus, *quid sit*. Unde in sequentibus, ubi ultimam tandem conclusionem de notione inspirationis deducemus, ad hanc tum Scripturae ipsius tum Patrum doctrinam praemissam appellabimus. Revocamus totam explanationem Patrum ad haec capita.

1°. Scripturae *conscriptae sunt* per Spiritum Sanctum, per operationem Spiritus Sancti; ideo sunt litterae Dei, epistola Dei ad homines. Inter capita doctrinae quae sunt in manifesta praedicatione ecclesiastica, ponit Origenes, *« quod per Spiritum Sanctum Scripturae conscriptae sunt »*, praefat. de Princip. n. 8. coll. 4. Iudaei et Christiani confitentur biblia *« esse scripta Spiritu Sancto »* Id. contr. Cels. V. n. 60. *« Scripturae divinae utpote Spiritu Sancto conscriptae magnum continent thesaurum absconditum »* Chrysost. in Genes. hom. 21 n. 1. Nihil refert, quis homo singulos psalmos scriperit, *« cum manifestum sit, omnes esse scriptos per operationem divini Spiritus »* ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ πνεύματος ἐνεργείας; Theodoret. praefat. in Pss. In omnibus libris Scripturarum consensus est perfectus, *« quia in eorum conscriptoribus erat idem Spiritus Sanctus »* Theophil. Antioch. ad Autolyo. I. III. n. 12; I. II. n. 9; Athanas. praefat. in Pss. n. 2. 9. 10; et quia *« non immerito cum illa scriberent, eis Deum vel per eos locutum tot tantique populi crediderunt »* Aug. Civ. Dei XVIII. c. 41. n. 1. Inter errores Theodori Mopsuesteni in V. synodo recensitos et damnatos etiam hic est, quod libri Salomonis *« scripti sunt non per gratiam propheticae sed per gratiam prudentiae, quae evidenter altera est praeter illam; »* quod reprobavit Theodorus librum Job *« contra conscriptorem eius id est Spiritum Sanctum dicens, quod pagana sapiens hunc librum conscripsit; »* quod *« non oportet collaudare codicem Cantici Can-*

ticorum sicut habentem *propheticae dictationem* bonorum Ecclesiae » Concil. V. Act. IV. nn. 63. 66. 68. 71. Hard. III. p. 86. sqq.

Universim Scripturae sunt *« epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam »* Aug. Sermon. II. in Ps. 90. n. 1; Enarrat. in Ps. 149. n. 5; Gregor. M. I. IV. ep. 31. ad Theodor. *« Deus velut longe absentibus litteras misit, quas quidem litteras dedit Deus, adtulit Moyses »* (Deus auctor litterarum, Moyses tabellarius) Chrysost. in Genes. hom. II. n. 2.

2°. Scripturae *dictae sunt* a Deo. Sane *« Scripturae sunt veraces dictiones Spiritus Sancti »* Clem. Rom. ep. I. ad Cor. n. 45; *« Scripturae sunt dictae a Verbo Dei et Spiritu eius »* Iren. I. II. c. 38. n. 2; *« sunt infideles, qui negant Scripturas esse dictas a Spiritu Sancto »* Anonymus (qui censetur Hippolytus) contr. Artemonit. apud Euseb. H. E. I. V. c. 28; *« Deus ipse voluit docere per sanctas Scripturas »* Hippolyt. contr. Noet. n. 9; *« laudabitur interim Evangelium et Apostolus pro divinis oraculis (1) »* Theonas Alexandrin. (Routh Reliquiae sacr. T. III. p. 443.).

3°. Deus *condidit, dedit* Scripturas. *« Accipitur ut certa demonstratio vox Dei, qui dedit Scripturas »* Clem. Alexand. Strom. II. p. 362; *« Deus prius per prophetas deinde per se ipsum postea per Apostolos locutus etiam Scripturam condidit, quae canonica nominatur altissimae auctoritatis »* August. Civ. Dei XI. c. 3. cf. XVIII. c. 41. In prologo Gelasii Pontificis ad suum decretum *« de recipiendis libris sive non recipiendis, »* ut exstat in codice Lucensi, ait Pontifex: *« ad discutiendas vel intelligendas Scripturas, quas in novo vel veteri Testamento a pluribus editas (accepimus, vel novimus vel verbum aliud excidit), illud apostolicum nobis convenit servare eloquium: prophetias, inquit, nolite spernere, omnia autem probate; ut plenius Dei operatione credamus illas esse conditas »* (Mansi Supplement. ad Concilia T. I. p. 357.).

(1) Quemadmodum libri veteris Testamenti ab ipso Christo et Apostolis numerabantur distributi in duas vel tres classes, in *« Legem et Prophetas, »* vel in *« Legem, Prophetas et Psalmos; »* ita ad hanc analogiam omnes libri novi Testamenti distingui consueverunt a veteribus in duos ordines, *« in Evangelium et Apostolum. »*

4°. Protenditur operatio et veracitas perfecta Spiritus Sancti ad omnes etiam minimas partes Scripturae. « Nos qui perfectam veracitatem Spiritus etiam usque ad levem apicem et lineam extendimus (1), non concedimus, neque enim fas est, vel res minimas a scriptoribus esse temere positas » Gregor. Nazianz. or. II. (de fuga sua) n. 105. T. I. p. 60. Similia habent Origen. de Princip. I. IV. n. 7; Hieronym. ep. 27. al. 102. n. 1. ad Marcell.; praefat. in comment. Philem. T. VII. p. 742; August. ep. 82. al. 19. ad Hieronym. n. 3-7; Chrysostom. in Genes. hom. 15. n. 1; hom. 42. n. 2. etc.

5°. Comparetur tribuitur scriptio Spiritui Sancto, et negatur esse humana. « Christi conversatio in carne demonstravit, legem et prophetas scripta esse coelesti gratia, nec hominum esse scriptiones quae creduntur verba Dei » Origen. de Princip. I. IV. n. 6. (2). Nostri auctores « non secundum artem scripserunt, sed secundum gratiam, quae super omnem artem est; scripserunt enim quae Spiritus iis loqui dabat » Ambros. ep. 8. ad Iustum n. 1. « Has litteras non ratio humana reperit, sed hominibus sanctis virtus coelestis infudit » Cassiodor. de institution. divinar. litter. c. 13. 14.

6°. Hoc intelligendum est ita, quod Deus est princeps auctor librorum, homines vero sunt instrumenta Dei ad librorum scriptionem. Sacris scriptoribus non opus erat artificio sermonum, sed tantummodose ipsos mundos exhibere operationi divini Spiritus, ut ipsum divinum plectrum e coelo subiens, ac velut instrumentum citharae vel lyrae adhibens viros sanctos, nobis revelaret cognitionem rerum divinarum et coelestium » Iustin. cohort. ad Graec. n. 8; Athenagor. Legat. pro Christianis n. 9. cf. Hippolyt. contra Noet. n. 11. 12. « Cum Spiritum Sanctum auctorem tenemus, qui scriptorem (sacrorum librorum) quaerimus, quid aliud agi-

(1) Ἡμεῖς δὲ ὅτι καὶ μέχρι τῆς τυχούσης κεραίας καὶ γραμμῆς τοῦ πνεύματος τὴν ἀκρίβειαν ἐκλοντες.

(2) Οὐκ ἀνθρώπων ἵνα ἀγγεγραμμένα τοὺς πιστοποιημένους θεοῦ λόγους. Huius IV. libri de Principiis inscriptio in Philocalia (anthologia a ss. Gregor. Naz. et Basilio ex operibus Origenis collecta) ponitur: de divina inspiratione divinae Scripturae « περί τοῦ θεοπνευστοῦ τῆς θείας γραφῆς.

mus, quam legentes litteras de calamo percontamur? » Gregor. M. praef. in Job n. 2. 3. (cf. supra Theodoret.).

7°. Haec coniunctio specialis hominum cum Deo inspirante ad scribendum declaratur ex coniunctione analogica in supernaturali ordine membrorum Christi cum capite Christo, et per eam illustratur doctrina, quomodo Deus sit auctor princeps librorum, homines vero instrumenta Dei ad scribendum. Prophetae enim et Apostoli etiam formaliter ad scribendos libros et in scribendo erant membra Christi capitis. « Itaque cum isti scripserunt, quae ille ostendit ac dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit; quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis factis et dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tamquam suis manibus imperavit. Hoc unitatis consortium quisquam intellexerit, non aliter accipiet, quod narrantibus discipulis Christi in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Dei quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit » Augustin. de Consensu Evangelist. I. I. n. 54.

Patres quorum luculentam doctrinam et testificationem adduximus, sunt ex diversis Ecclesiis, ex omnibus aetatibus a primo usque ad septimum saeculum. A saeculo I-III. Clemens Romanus, Iustinus M., Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Irenaeus, Hippolytus, Anonymus Eusebii, Clemens Alexandrinus, Origenes, Theonas. A saeculo IV-VII. Athanasius, Gregor. Nazianzenus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Theodoretus, PP. Concilii V, Cassiodorus, Gregorius M. Consensus insuper per symbola fidei et solemnia iudicia quae n. I. citavimus, declaratus est et confirmatus.

Vides autem, in hac perpetua et universali praedicatione ecclesiastica non aliud contineri, nisi declarationem et explicationem doctrinae Christi et Apostolorum, quam in scriptis evangelicis et apostolicis expressam demonstravimus, Scripturas esse efficientes libros Dei, et Deum esse auctorem librorum Scripturae. Universalis ergo consensus apostolicae successionis demonstrat illum quem diximus, esse verum sensum doctrinae evangelicae et apostolicae.

THESIS III.

*Declaratur distinctius notio inspirationis
per analysin formulæ dogmaticæ: Deus est auctor
librorum sacrae Scripturæ.*

• Instituta analysi revelatae doctrinae qua Deum librorum sacrorum
• seu *Scripturæ* auctorem esse profiteamur, simul collatis eiusdem do-
• ctrinae declarationibus quæ in christiana antiquitatis monumentis
• continentur, inspiratio ad scribendos sacros libros essentialiter consti-
• tisse videtur in *charismate gratis dato illustrationis et motionis*,
• quo veritates quas Deus *per Scripturam* Ecclesiae tradere voluit,
• mens hominum inspiratorum *conceperet ad scribendum*, et *voluntas*
• *ferretur ad eas omnes et solas scripto consignandas*, siquæ eleva-
• tus homo tamquam causa instrumentalis sub actione Dei causæ prin-
• cipis consilium divinum exsequeretur infallibili veracitate. Unde facta
• distinctione inter *inspiracionem et assistentiam*, illa ad veritates et
• verbum formale, hæc etiam ad signa et verba materialia necessario
• pertinuisse dicenda est. •

Ad declarationem theseos necesse nobis est in anteces-
sum distinctius definire prænotiones quasdam tum de si-
gnificatione nominis *auctor libri*, tum de elementis forma-
lem rationem libri constituentibus.

1°. Nomen *auctoris* per se et seorsum sumptum habet
utique significationem *genericam*, eoque ipso comprehendit
significationes plures *specie* inter se distinctas. Auctor enim
generice is dicitur, a quo aliquid originem habet ut a cau-
sa efficiente. Cum vero efficientiæ sint diversissimæ, nec
minus diversi effectus, inde fit ut nomen *auctoris* induat si-
gnificationes inter se specificè diversas. Significatio specifica
determinatur vel ex contextu vel etiam simplicius epithetis,
quibus efficientiæ et effectus species definiatur. Hoc modo
terminus complexus *auctor libri* ratam et fixam habet si-
gnificationem specificam. Ad claritatem notionis *a)* distinguimus
causam primam sine cuius concursu *causa secunda* agere ne-
quit, *causam per se* deinde, quæ etiam dicitur *principalis*,
agens nimirum sua inhaerente virtute in distinctione a *causa*
instrumentali, quæ non inhaerente sibi virtute agit sed
dumtaxat ex motione (uti aiunt) h. e. ex virtute derivata
et transeunte causæ principalis. Iam dum dicitur *auctor*

libri, numquam intelligitur efficiencia dumtaxat per con-
cursum generalem *causæ primæ*, nec sensu proprio effi-
ciencia *causæ instrumentalis*; sed semper significatur *cau-
sa per se*, quæ potest esse *prima* vel *secunda*. Habitu
vero inter has causas est huiusmodi. Si Deus (causa *prima*)
dicitur *auctor* (adeoque *per se causa*) *libri*, excluditur
causa secunda agens ut *causa per se* h. e. virtute propria
sibi inhaerente; unde vicissim si homo (causa *secunda*)
sensu proprio est et dicitur *auctor libri*, eo ipso negatur
Deum (causam *primam*) esse *libri auctorem*, non tamen ex-
cluditur, ut per se constat, generalis concursus causæ
primæ, qui nullatenus importat Deum esse *auctorem libri*,
nisi absurde loquendo Deum dicere velis auctorem omnium
librorum. Sive vero Deus sive homo sit *auctor libri*, in
neutra hypothesi excluditur *causa instrumentalis*, per quam
causa *principalis* (Deus vel homo) agat et efficiat sui libri
existentiam. *b)* Spectando effectum, nomine *libri* intelli-
gimus ampliorem aliquem (1) *contextum sententiarum seu*
sensuum scripto consignatum. Unde significatio termini com-
plexi *auctor libri* ea est, quod sit auctor (*causa per se*)
tum conceptionis sensuum ad scribendum (2) tum eorum
consignationis in scripto.

2°. Quoad formalem rationem libri, quam diximus al-
teram prænotionem necessariam, in libro quovis vel do-
cumento scripto *a)* spectari debent ideæ et iudicia horum-
que totus complexus, quæ in libro verbis et propositioni-
bus significantur, atque ab aliis *res et sententiæ*, ab aliis
sensa, in thesi nostra *veritates* dicuntur. Cum enim agatur
de ideis et iudiciis sive sententiis quæ a Deo sunt, non

(1) Amplitudo in quaestione præsentis de *auctore libri* se habet
ut aliquid *accidentale*. Sic epistolas præsertim brevissimas non solum
dicere *libros*, nihilominus illas Apostolorum etiam quæ sunt
paucorum commatim (ut ad Philem. 1. et 2. Io., et Ind.), accensimus *li-
bris novi Testamenti*. Imo quoad *auctorem* eadem est ratio singula-
rum sententiarum, quæ singulas (ut vidimus) dicuntur *Scripturæ*; Deus
vero sicut librorum ita et *Scripturæ* et quidem *cuiusvis Scripturæ*
(πασις γραφης) *auctor* prædicatur, quod in thesi II. satis demonstravimus.

(2) Ubi de Deo sermo est, hæc θεωρητικως intelligenda esse, opus non
est monere.

possunt esse nisi *veritates*, sub ea saltem ratione reflexa, sub qua et quo sensu ex auctoris intentione sunt scripta in libro. Ab ipsis veritatibus et sensibus *b)* distinguuntur *signa*, quibus veritates et sensus exprimuntur, sub ratione grammatica et rhetorica, ad quam etiam pertinere potest ordo et connexio rerum. Haec quae possumus dicere $\delta\iota\alpha\tau\alpha\lambda\iota\sigma\iota\varsigma$, seu dispositionem libri, aliquando ab auctore *per se* intenduntur tamquam suus sensus exprimendus, aliquando non ita pertinent ad intentionem auctoris, sed possunt diversimode se habere salva tota veritate et integris sensibus, quorum expressionem per suum librum auctor intendit. Unde *c)* spectandus est *fnis operis*, seu finis ad quem auctor librum suum ex ipsa libri indole directum esse voluit; ab hoc enim pendet, quid ex omnibus in libro comprehensis sit vel non sit ab auctore sapiente *per se* intentum.

Iam illa omnia quae auctor in libro *per se* intendit, et sine quibus liber non esset talis qualem auctor esse voluit, constituunt ipsam *rationem formalem*, per quam ab ipso inditam liber est et esse merito censetur *opus huius auctoris*. Sunt vero alia quae in genere quidem uno alterve modo debent adesse, cum sine illis ipsa forma ab auctore intenta exprimi nequiret; possunt tamen alio et alio modo se habere, quin liber desinat esse talis qualem auctor esse voluit, quoniam ab auctore ad scopum sui libri non *per se* intenduntur, nec proinde necessario ab ipso singillatim determinantur. Haec itaque quamvis non determinentur ab auctore, ut vel uno vel alio modo se habeant, dum tamen apta sint ad illud exprimendum quod auctor in suo libro *per se* intendit, non impediunt, quominus liber vere sit *huius auctoris*. Propterea hanc appellamus *partem materialem* libri ad distinctionem a *ratione formali*, qua constituitur *opus huius auctoris* (1).

(1) Nomina haec *formae* et *materiae* desumpta sunt ex compositis physicis. Quoniam in his *forma* dat ac determinat esse *specificum* in eo ordine sive substantiali sive accidentali, in quo *forma* consideratur; *materia* autem necessario quidem aliqua subest formae, sed ad esse *specificum* indifferenter se habet, an in individuo haec vel illa sit; propter-

Ut concreta aliqua applicatione rem explicemus, e. g. in codice legum, in libro didactico ad docendam veritatem speculativam vel practicam, in libro historico destinato ad docendam aliquam aliam veritatem per facta narrata, id quod ex scopo huiusmodi librorum *per se* intenditur, et quod ideo *rationem formalem* constituit, sunt *sensa* seu *res et sententiae*; totum vero illud quod ad *rationem* signorum retulimus, non excepta ipsa dispositione ordinis, non est necessario *per se* intentum, et proinde potest se habere velut *pars materialis*. Haec tamen ipsa quae ad *partem materialem* pertinent, signa inquam ipsa oportet esse apta ad veritates intentas exprimendas; secus ipsum *formale* libri conservari non posset. Dixi signorum electionem *posse* pertinere ad *rationem materialem*; nam si quando ex scopo libri signa ipsa sint *per se* intenta, in hac hypothesi pertinerent utique ad *rationem formalem* libri. Ita in locis quibusdam dogmaticis praesertim mysteria superrationalia continentibus, certa quaedam vocabula et formulae ad exprimendum conceptum mysterii possunt esse iuxta talium locorum scopum *pars formalis*; pariter in libro, cuius scopus esset rhetoricus et aestheticus, praeter res et sententias stylus quoque pertineret ad *formalem* seu *essentialem* *rationem* libri; nec minus ordinis dispositio in historia destinata ad docendam chronologicam rerum successionem, esset ex ipso scopo *per se* intenta saltem quantum opus foret ad chronologiae veritatem, ac proinde pertinens ad *formalem* *rationem* libri.

I. Hisce praenotatis patet, neminem posse esse vero sensu *auctorem libri*, nisi qui efficiat ut saltem id, quod est *formale* libri, a se mente conceptum consignetur litteris. Ut

ea in translatione horum nominum ad alios etiam ordines, illud quod propriam *rationem* sive rei sive notionis determinat, appellatur *formale*; illud vero quod in individuo ad istam propriam *rationem* indifferenter se habet, dicitur *materiale*. In praesenti itaque *formale* dicimus id omne, quo liber constituitur talis et sine quo non esset talis, qualem auctor pro libri scopo esse vult; *materiale* vero appellamus, quod potest aliter se habere, quin liber desinat esse, qualem auctor pro eius scopo esse vult. Unde haec eadem, si mavis, poteris dicere *essentialia* et *accidentalibus* libri.

quis igitur per alterum tamquam per causam instrumentalem ratione tamen et voluntate agentem libri auctor sit, necesse est, ut alter ipsomet suggerente ad scribendum mente concipiat et ipsomet movente feratur voluntate ad scribendum ea omnia et sola, quae pertinentia ad *formalem rationem* talis libri ipse tamquam auctor princeps scribenda praeconceperat. Neque enim si unum horum deest, auctor libri esse poterit. Non sane est auctor libri, qui sua sensa communicat quidem alteri non tamen in ordine ad scribendum ea, nec alterum inducit ad illa scribenda; neque auctorem se agnoscat libri, si quod ipse voluit comprehendi ut *formale* libri, alter non totum excipiat; neque auctor est saltem totius libri et simpliciter, si rebus et sentiis ab ipso in suo libro intentis alter suo Marte aliquid superaddat; certe auctor non est huius partis superadditae.

Quando igitur profitemur Deum *auctorem librorum sacrorum*, auctorem autem per homines inspiratos, hac formula dogmatica exprimitur, quae operatio divina sit et quae non sit essentialis ita, ut ea posita Deus vere sit *auctor libri*, ac proinde liber sit divinitus inspiratus, ea autem negata negetur Deus *auctor libri*, et consequenter negetur librum pertinere ad Scripturam divinitus inspiratam.

1°. In ea formula itaque *positive* affirmatur, Deum fecisse ut, quas veritates ipse Ecclesiae per Scripturam tradendas mente comprehendit, easdem *hominis inspirati mens conciperet scribendas, et voluntas ferretur ad eas omnes ac solas scribendas.*

Dixi eas veritates *omnes et solas* in libro inspirato consignari, quas Deus *auctor libri* mente et voluntate sua comprehendit scribendas. Si enim in libro scriberetur ab homine sententia etiam vera, quam Deus *scribendam* consilio suo non comprehendit, et quam proinde homini ad scriptionem non inspiravit, multo magis si in libro Scripturae, quod recentiores quidam de iis quae nos dicimus *revelata per accidens*, affirmare ausi sunt, continerentur aliquae sententiae in se non verae (1); huiusmodi sententiarum

(1) Conferri potest etiam Benedicti XII. elenchus errorum Armeno-

utique Deus non esset *auctor*, nec proinde illae essent *verbum Dei*, sed omnino verbum humanum. Atqui a) dum s. Concilium Vaticanum post alias geminas Conciliorum et Pontificum definitiones declarat libros veteris et novi Testamenti pro sacris et canonicis ab ipsa Ecclesia haberi « propterea, quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem, » profecto haec *conscriptio* intelligitur simpliciter et proinde secundum omnes sententias, quae ab inspirato scriptore in libro consignatae sunt; neque enim inspiratio ad conscriptionem interrupta et per intervalla sed ad totam conscriptionem asseritur. b) Quando Ecclesia profitetur Deum auctorem *libri sacri et canonici*, hoc *sacrum et canonicum* non minus late patet, quam significatio nominis *Scriptura*. Atqui *Scripturae* accensentur omnes et solae sententiae, quae ab homine inspirato in libro consignatae sunt, ac porro in doctrina evangelica et apostolica et in communi Patrum praedicatione expresse singulae sententiae, eo quod et ipsae sunt *Scriptura*, tribuantur Deo auctori, quod utrumque in th. I. et II. demonstravimus. Ergo in professione Ecclesiae et in eius formula synodali, *Deus est auctor libri sacri et canonici*, intelligitur Deus auctor libri secundum omnes partes quae sunt *Scriptura*, ac proinde auctor omnium sententiarum quae primitus ab homine inspirato sunt libro consignatae, quoniam hae omnes et solae sunt *Scriptura*.

2°. Ex eadem notione *auctoris libri* deinde deducitur, quid in ea etiam quoad *partem formalem* libri, de qua nunc loquimur, *non requiratur*. a) Non requiritur, ut veritates ipsae quas Deus Scripturis consignari voluit, homini in-

rum, ubi (errore CXIV.) supponitur ut doctrina catholica explorata, subesse *veritatem credendam* in Scriptura consignatis sententiis, etiam iis quae *non propter se sed per accidens* revelatae dici solent (vide Rainaldi Annales ann. 1341. n.69.). Apud SS. PP. sententias omnes Scripturae sine discrimine ac nominatim has scriptas de rebus non *propter se* revelatis, haberi divinitus inspiratas, a nemine in dubium vocari potest. Vid. Aug. ep. 82. n. 3; Civ. Dei XI. 3; cont. Faust. XI. 5. 6; Gen. ad litt. I. c. 18-21; VII. c. 28; Hieronym. prolog. ep. Philem.; ep. ad Paul. p. 708; Apol. I. III. p. 465; Chrysost. in Gen. hom. I. cf. Canon I. II. c. 16. sq.; Bellarmin. de verb. Dei I. I. c. 6. n. 16. sq. et supra p. 340.

spirato aliunde iam cognitae non fuerint vel esse potuerint. Praecedens enim cognitio hominis non potest esse ratio, cur Deus illas veritates suo consilio comprehendere nequeat per Scripturam tradendas Ecclesiae, et cur supernaturali sua operatione efficere nequeat, ut homo veritates ipsas aliunde sibi cognitae mente et voluntate concipiat *ad eas scripto consignandas*.

b) Eadem ratione non excluduntur industria, studium, et praesidia, puta, documentorum et testium ab homine adhibita ad res et sententias seu ad veritates concipiendas, dummodo supernaturalis operatio et directio Dei efficiat, ut mens hominis inquirentis sensa ea omnia et sola ad scribendum concipiat, pariterque ad eadem omnia et sola scribendam voluntas supernaturaliter moveatur, quae Deus ut scribantur, consilio suo comprehendit.

c) Si nomine *revelationis* intelligatur manifestatio rei occultae, patet ex dictis, in inspiratione revelationem non esse elementum essentiali; potest enim esse inspiratio verissima sive ad loquendum sive ad scribendum citra revelationem illo stricto sensu acceptam. Pendet ergo ex ipsa natura et indole veritatis inspiratae, vel ex modo quo veritas se habet ad hominem inspirandum, utrum inspiratio revelationem eo sensu intellectam includat necne (1).

(1) S. Thomas agens de prophetia 2. 2. q. 174. a. 2. distinguit tres gradus principales; nobilissimum dicit esse illam, quae est manifestatio divinae veritatis secundum intellectualem visionem absque visis vel externis per sensus vel imaginariis; alteram esse, in qua veritas supernaturalis manifestatur per similitudinem corporalium rerum, hancque licet inferiorem magis proprie dici prophetiam, quam illam primam sublimiorem; tertium gradum esse cognitionem per lumen infusum supernaturale circa ea, quae humana ratione (licet diverso i. e. solum naturali modo) cognosci possunt. Hunc ultimum gradum cognitionis licet non sit proprie prophetia, sufficere docet ad inspiratam locutionem vel scriptionem, si utique simul coniungatur motio voluntatis ad loquendum vel scribendum modo supra explicato. — Magis proprie dicuntur prophetae, inquit (ibi ad 3.), qui vident per imaginariam visionem, quamvis illa prophetia sit nobilior quae est per intellectualem visionem, dummodo tamen sit eadem veritas utrobique revelata. Si vero *lumen intellectuale alicui divinitus infundatur non ad cognoscendum aliqua super-*

At vero si *revelatio* intelligitur sensu minus quidem stricto sed frequentatissimo, veritatis propositio ab ipso Deo facta, sane inspiratio quaevis ad scribendos libros sacros erat revelatio, quae primum quidem fiebat interne in mente hominis inspirati, ut deinde per scriptionem tanquam verbum Dei proponeretur Ecclesiae, et obiectum fidei constitueret tam pro ipso homine inspirato quam pro aliis, quando tanquam verbum inspiratum satis propositum erat.

II. Operationem divinam, quam explicuimus necessariam, ut vere sit ac dici possit *liber Dei auctoris*, et sine qua Deus *auctor libri* non esset, non eandem requiri quoad *partem materiale* libri, ex ipsa notione *auctoris libri* clarum videtur. Est enim ex dictis Deus *auctor libri*, quatenus sua operatione in mentem et voluntatem hominis scribentis efficit, ut hic ea omnia et sola scribat, quae Deus ipse in libro scribendo *per se* intendit. Hoc autem obtinebitur, quomocumque se habeant ab auctore *per se* non intenta, signa inquam et reliqua quae diximus *partem materiale* libri, dummodo haec *apta sint ad sensum ab auctore intentum exprimendum*. Hoc autem ipsum demonstrat, non illam divinam operationem quae proprie *inspiratio* dicitur, et quae requiritur pro parte formali libri, necessario etiam extendi ad signa et ad alia *partis materialis*; esse tamen aliquam operationem divinam necessariam etiam pro *parte materiali*, ut Deus infallibiliter sit *auctor libri*. Haec divina operatio quae sit, et quae non sit, nunc inquirimus.

1°. Quoad *signa* seu vocabula evidens est, nec res ipsae h. e. sensa auctoris principis posse esse scripto expressa,

naturalia, sed ad iudicandum secundum certitudinem veritatis divinae ea, quae humana ratione cognosci possunt, sic talis prophetia intellectualis est infra illam, quae est cum imaginaria visione ducente in supernaturalem veritatem... Qui hagiographa conscripserunt (id est libros tertiae classis secundum divisionem s. Hieronymi in prologo galatæ, quamvis haec valeant etiam de libris pluribus aliarum classium), eorum plures loquebantur frequentius de his quae humana ratione cognosci possunt, non quasi ex persona Dei (i. e. non sicut prophetae proprie dicti, expresse attestantes: haec dicit Dominus) sed ex persona propria, cum adiutorio tamen divini luminis » cf. a. 3. O.